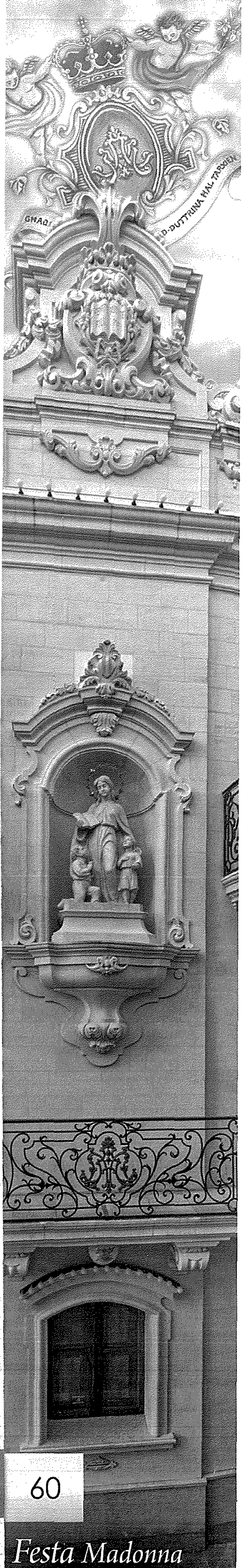

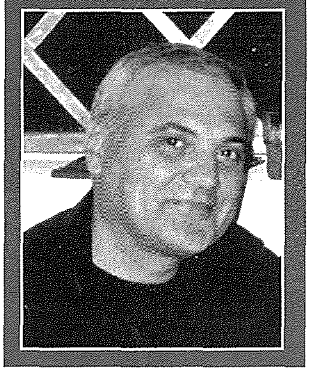

Id-Daqq tal-Qniepen fil-Folklor Malti

Saviour Camilleri

Festi titulari/ prima klassi/ sekondarji

Minn hawn niġu għal dawk li huma festi sekondarji, festi ewlenin jew kif ngħidulhom aħjar 'prima klassi' u l-festi titulari.

Fil-festi sekondarji, għat-tridu jindaqqu l-moti bil-qniepen iż-żgħar, filwaqt li lejliet u nhar il-festa jindaqqu moti bil-qniepen il-kbar ukoll, u tkun mota waħda ta' nofs siegħa jew tliet moti f'nofsinhar, filgħaxija u qabel jidħol il-lejl. Imbagħad l-istess nhar il-festa.

Dawk li huma festi ta' 'prima klassi' bħalma huma l-Milied, l-Għid u Santa Marija, il-qniepen jindaqqu kollha, u jistgħu jindaqqu erba' moti kemm lejliet u nhar il-festa li jibdew min-nofsinhar ta' lejlietha u jkomplu bl-istess tempijiet tas-sollennità, kif jindaqq għat-titular.

Fl-aħħar niġu għat-titular. F'ċerti nħawi bħal fil-Kottonera, minn xhur qabel il-festa, u bħala tħejjija spirtiwali għall-festa, ikun hemm jiem partikulari fost il-ġimgħa, li fihom tiġi ċċelebrata quddiesa kantata u tingħad il-kurunella – din hija drawwa antika li ġejja mill-antenati tagħna, bħall-*kwaranturi*. Ngħidu aħna, l-Isla u Bormla, għandhom is-*Sibtijiet*, San Lawrenz tal-Birgu, *l-Erbgħat* u San Duminku tal-Birgu wkoll, *it-Tlitiet*. Malli jispiċċaw dawn, tibda in-*novena* wkoll bi tħejjija għall-festa. Dawn huma disat ijiem ta' preparazzjoni ta' qabel il-festa sewwa, li fihom jingħad ir-Rużarju meditat,

kurunella, il-quddiesa kantata, titkanta l-antifona, barka, u ċ-ċelebrazzjoni tagħlaq bl-innu. Kemm qabel jibdew is-*Sibtijiet* (li semmejna) kif ukoll qabel in-*novena* tindaqq mota bil-kbira u wara magħha jidħlu l-qniepen kollha, kif ukoll dawk tal-knejjes filjali li jinsabu fl-istess parroċċa, bħala preludju għall-festa li issa tkun qed toqrob.

Drawwa sabiħa li baqgħet tinżamm fil-Kottonera hija li bħala ħbiberija u għaqda reġjunali, il-qniepen ta' dawn il-parroċċi jakkumpanjaw bid-daqq tagħhom waqt li waħda minn dawn il-parroċċi tkun qed tiċċelebra l-festa tagħha u dan isir fit-De Deum u fil-ħruġ tal-purċissjoni rispettivament

L-erba' moti tas-solennità

U hekk nidħlu fis-solennità tal-festa. Wara li jitkanta t-*Te Deum*, il-festa tkun daħlet fl-aqwa tagħha - aħna ngħidu. Malli jkunu nofsinhar neqsin għoxrin jew anke qabel, jibdew it-tokki bil-kbira sa nofsinhar. Dawn ikunu s-sinjal ta' nofsinhar. F'lejliet u nhar il-festa, dawn it-tokki jindaqqu minn kmieni biex bit-tkarkir tagħhom juru b'liema solennità sejrin jindaqqu l-qniepen f'dawn il-jiem ta' festa filwaqt li jnisslu ċertu ferħ f'qalb in-nies tal-lokal, issa li l-festa tkun daħlet fl-aqwa tagħha. Nistħajjel dawn il-qniepen qed jgħidu lin-nies, "ifirħu intom ukoll nies ta' din il-belt/raħal, bħalma aħna, l-qniepen, ferħana bid-diwi tagħna qed nimlew l-arja ħelwa u ferrieħa bid-daqq tagħna". Għalhekk f'xi knejjes, l-ilsna tal-qniepen jiżżejnu biċ-ċfuf jew girlanda tal-karti kkuluriti fil-jiem tal-festa. Dan biex juru li anke l-qniepen iridu jiddandnu fil-jiem tal-festa u jagħmlu parti minn dan il-ferħ li ġġib miegħu l-festa. Sehemhom fil-festa hu li jwasslu leħinhom bil-kbir u bla nikta. Saħansitra sal-qniepen hawn min jidlek biż-żejt maħruq biex jidhru jleqqu minn isfel; bħal xeddulhom libsa oħra fi żmien tal-festa

Malli jispiċċa l-aħħar tokk f'nofsinhar, jibdew l-ewwel erba' moti minn sensiela ta' erbgħa u għoxrin mota miġburin erbgħa erbgħa kull darba, bil-qniepen il-kbar. Din il-ħannieqa ta' erba' moti

jerġgħu jindaqqu għall-ewwel għasar kif ukoll wara li jispiċċaw il-funzjonijiet tal-knisja, għall ħabta tat-8 30pm. L-għada jerġa' jkun hemm l-istess moti; qabel il-Quddiesa l-Kbira (kantanta bil-vuċijiet), f'nofsinhar u l-aħħar erbgħa, qabel it-tieni għasar. Kull darba li jindaqqu, dawn l-erba' moti jieħdu madwar siegħa u nofs, b'intervall ħafif bejn mota u oħra. Qabel kull mota jinġibed tokk, jgħidulu 't-tokk tar-rifsa'. Wara kull mota, ikun hemm xi tokki: Tokk wieħed, ifisser għall-ewwel mota; żewġ tokki, għat-tieni mota; it-tielet, tliet tokki u r-raba'(l-aħħar) mota, jinġibdu disgħa, u dawn tal-aħħar, ikunu jimmarkaw l-għeluq tal-erba' moti; jgħarrfu li wasal il-ħin biex tinbeda l-funzjoni ġewwa l-knisja. Dawn it-tokki ta' wara l-moti, jsiru biss meta fil-knisja se jkun hemm xi servizz - ara f'nofsinhar u tard billejl, għax fil-knisja ma jkun hemm xejn, dawn it-tokki ta' wara l-moti ma jindaqqux. L-iskop ta' dawn it-tokki ta' wara kull mota, (meta se ssir xi funzjoni fil-knisja) kien, biex in-nies ikollha tagħrifa kemm baqa' ħin biex tibda l-funzjoni u hekk tattendi għaliha.

Tagħrif li tajjeb li jingħata hawnhekk huwa, li għalkemm il-moti kollha tista' tgħid, jibdew miż-żgħira għall-kbira u jispiċċaw mill-kbira għaż-żgħira, fil-kottonera u xi nħawi oħra, dawn il-moti jvarjaw fil-manjiera tad-daqq, l-aktar fit-tieni u t-tielet mota. Dan isir, biex id-daqq jinżel aktar ħelu għall-widna u ma tkunx ħaġa ripetittiva. Għad-dilettanti, dawn iż-żewġ moti jkunu jridu jdoqquhom huma, għaliex fihom joħorġu l-element armonjuż f'dik li hi teknika u l-kelma użata hawnhekk hija 'jqabbluhom', jiġifieri, meta għandek, ngħidu aħna, iż-żewġt iqniepen il-kbar idoqqu waħedhom, inti, waqt li qiegħed iddoqq, ma tħallix iż-żewġ ilsna jaħbtu fl-istess ħin mal-qanpiena, iżda li wieħed imur kontra l-ieħor

Barra dawn l-erba'u għoxrin mota li semmejna, hemm moti oħrajn li jindaqqu waqt ħinijiet partikulari f'xi servizz fil-knisja u dawn ikollhom ix-xejra tad-daqq tagħhom li tagħżilhom minn oħrajn, ngħidu aħna; *glorja*, *magnificat*, *transulazzjoni*, *barka*, mota ta' sbiħ il-jum f'nhar il-festa - Il-Birgu għadhom iżommu sħiħ ma' din l-użanza li barra li jdoqqu l-*Paternoster* xi 3.30 ta' filgħodu, idoqqu mota ferriħija ta' kwarta u jsejħulha *mota tal-ferħa ta' sbiħ il-jum*. Terġa' jkun hemm mota oħra ta' għeluq il-festa, u mhux l-inqas, il-*purċissjoni* – baqa' xi nħawi li d-daqq fil-purċissjoni jibqa' sejjer mingħajr waqfien ta' xejn (xi erba' sigħat daqq). Ma' dawn insemmu wkoll it-tnaqqir li jsir għall-panegierku waqt il-Quddiesa l-Kbira u għall-fratelli. Sinjali oħra ta' tokki huma fis-santu u l-konsagrazzjoni tal-quddiesa kantata u għall-quddies lett, barra t-tokki tal-Paternoster u l-ħinijiet tal-jum kif semmejniehom aktar 'il fuq. U hekk, tista' tgħid, inkunu ġbarna d-daqq kollu ta' matul il-jumejn tas-solennità tal-festa, jiġifieri minn lejlietha f'nofsinhar sal-aħħar mota ta'għeluq il-festa (wara l-barka).

Għeluq

Skont il-vjaġġaturi, G. Cockburn, P. Williams, meta dawn kienu hawn Malta fil-bidu tal-amministrazzjoni Ingliża stqarrew li l-qniepen f'Malta, qatt ma kienu jieqfu jdoqqu imkien ieħor, lanqas fi Sqallija li kienet imsemmija għad-daqq tal-qniepen u nippreċiża 'never cease ringing here night or day"..... "at no other place, not even Sicily, of bell-ringing notoriety"

Iżda issa jkollna nammettu li ż-żmien inbidel, u l-qniepen ma għadx għandhom l-importanza li kellhom dari għax barra li anke d-daqq naqas, min idoqqhom naqsu sew u xi knejjes ġà daħħlu s-sistema elettronika. Ilha wkoll li nqatgħet id-drawwa li nies mill-lokal idoqqu huma stess fil-ġranet tal-festa. Kienu inħolqu xi gajjijiet ta' xi erba' jew ħames min-nies li kienu jissejħu biex jieħdu l-inkarigu kollu tad-daqq f'lejliet u nhar il-festa. Niftakar wieħed mill-gajjiet kienu jorqdu f'kamra fil-kampnar għax barra li kienu jdumu jdoqqu tard lejlietha, l-għada, d-daqq, kien jibda minn kmieni ħafna u trasport minn u'l hawn ma kienx ikun hemm.
Lanqas in-nies ma għadhiex in-nies ta'dari għax iż-żmien ibiddel in-nies miegħu. Illum saru jdejquha l-qniepen u saret aktar tiggosta ħsejjes sfrenati jew imqanżħa ta' dinja moderna u laxka milli ilħna hennej u naturali li bħal strument ieħor qegħdin biex jagħtu glorja lil Alla.

Fl-aħħar, ma rridux nagħmlu bħall-qniepen li waqt li dawn isejħu n-nies għas-servizzi fil-knisja jibqgħu huma stess sajma u barra għall-ħniena tal-elementi.

Bibljografija:
John Formosa, Bell-Ringing in Maltese History (1800 – 1870) paper study p.151